

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ICHKI BOZORNI SIFATLI GO‘SHT VA GO‘SHT MAHSULOTLARI BILAN TA‘MINLASH VA NASLCHILIKNI YAXSHILASH

Yarlayev Davron Yo‘ldosh o‘g‘li

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston Respublikasida nasilli chorvachilikni rivojlantirish va ichki bozorni sifatli go‘sh va go‘sh mahsulotlari bilan ta‘minlash, chorvachilikning iqtisodiyotdagi ahamiyati va O‘zbekiston respublikasida nasilli chorva mollarni ko‘paytirishga doir masalar tahlil qilinadi

Kalit sozlar: go‘sh ,iqtisodiyot , nasili ,chorva

Abstract: This scientific article analyzes the development of pedigree livestock breeding in the Republic of Uzbekistan, the provision of the domestic market with high-quality meat and meat products, the importance of livestock in the economy, and issues related to increasing the number of pedigree livestock in Uzbekistan.

Keywords: meat, economy, pedigree, livestock.

Аннотация. В данной научной статье анализируются вопросы развития племенного животноводства в Республике Узбекистан, обеспечения внутреннего рынка качественным мясом и мясной продукцией, экономическое значение животноводства, а также проблемы увеличения численности племенного скота в Республике Узбекистан.

Ключевые слова: мясо, экономика, племенное животноводство, скотоводство.

Chorvachilik O‘zbekiston respublikasi qishloq xo‘jaligining asosiy ajralmas tarmog‘i bolib kelmoqda va uni rivojlantrishga har qachongidan ham ko‘proq etibor berilmoqda va aholining asosiy oziq ovqat mahsulotlari bilan taminlashda yetakchi tarmoq hisoblanadi bugungi kunda O‘zbekiston respublikasida chorvachilikni barqaror rivojlantrish va qollab -quvvatlashga loyihasi amalaga oshirilmoqda O‘zbekiston respublikasi prezidentining 2017-yil 16-martdagi chorvachilikda iqtisodiy islohatlarni chuqurlashtrishga doir qo‘shimcha chora tadbirlar togrisidafgi PQ 2841-SONLI qarori 2018- yil 14 martdagi qorakolchilik sohasini rivojlantrish va PQ 3603 - SONLI qarori va 2019-yil qorakolchilik tarmog‘ini kompleks rivojlantrish togrisidagi PQ 4420-SONLI qarorolari muhum ahamiyatga egadir xalqimizni go‘sh va go‘sh hamda sut mahsulotlari bilan taminlash 1,4 baraborga talab oshdi . Bu borada Prezidentimizning chorvachilikni rivojlantrish va chorva ozuqa bazasini mustahkamlash chora tadbirlar togrisidagi 2022-yil 8-fevraladagi qarorlari muhum

ahamiyat kasb etadilar . Aholining chorva mahsulotlariga bolgan talabini yanada yaxshiroq qondrish Agrar siyosatning asosiy yonalishlaridan biri hisoblanib kelinmoqda Sanoatda hayvon soyilgandan so'ng uning boshi ,oldingi va orqangi oyoqlari terisi hamda ichki organlari va yog'I olinadi va qolgan nimtasi soft go'sht bo'ladi mollarning go'sht mahsuldorligini baxolashda ularning bir kg semrish uchun sarflangan ozuqa birligi hisoblanadi xussusan : go'sht uchun boqilayotgan buqa bir kunda 1 kg vazn olishi uchun 5-6 kg miqdorda makkajoxori yoki bugdoy yemi quruq holda qoshimcha 3-5 kg silos yoki pichan 1-2 kg oqsilga boy shrot yoki kunjara istemol qilishi kerak go'shtga o'stirilgan qoramollar rasionda yem ko'p bolishi seryog' nimta olish va rasionda ko'proq shirali va ko'k oziqalar esa yog'sizroq nimta olish imkonini beradi Qoramollar go'shtini yetishtirishni jadallashtirishda rasionga suniy aminokislotalar va vitaminlar kiritilishi uning to'laqiyamatligini taminlab go'sht mahsuldorligiga ijobiy tasir etadi go'sht inson organizmi uchun muhim ozuqaviy modda hisoblanib uning tarkibida oqsil ,yoglar va minerall moddalar A va D hamda D vitaminlar mavjud . SHuningdek molning go'sht korsatkichi uning zoti jinsiy xususiyati va yoshiga ham bog'liq va shu yonalish asosida go'sht va sut yonalishlariga bo'linadi shuningdek vazn olishi uning qanchalik to'g'ri rasion rejimida boqilayotganligiga ham bog'liqdir . Yetilgan semiz buqani tashqi ko'rinishiga yoki uni paypaslab ko'rish orqali aniqlanadi va semirganlikning bir qancha belgilari mavjud ustki boyin sohalari go'shtga to'lganligi yaqqol ko'zga tashlanadi va buni orqa hamda oldi ko'krak sohalari to'lishib qolganligidan sezishimiz mumkin takidlab o'tganimzdek chorvaning ves olishi uning istemol qilayotgan ozuqalariga ham bog'liq oddatda buqalar 16-18 oyligida alo darajadag'i go'sht bo'lib yetiladi Qoramollarning go'shtdorligi boyicha seleksiya ishlarini olib borishda buqalarning avlodining go'shtdorligi boyicha baholashda mahsuldorlik xususiyatlarining nasldan -naslga o'tishi hamda ularning o'zaro korrelyyasiyasi hisobga olinadi .Respublikamizda mavjud bolgan mahalliy zotlar :Qora ola zoti bu zotlar rossiyaning mahalliy qoramollari golland qora ola zotini chatishtrish orqali olingan buzoqchalr tug'ilganda 32-40 kg, buqalar intesiv ravishda parvarish qilinganda 850 -900 kg vazingacha boradi 18 oylik go'sht foizi esa 53 -55 foizni tashkil etadi.Qizilcho'l zoti bu nasil ukrainada murakkab chatshtirish orqali olingan buzoqchalar tug'ilganida 29-36 kg buqalar 18 oylikda 400- 450 kg tirik vazinga ega bo'ladi go'sht mahsuldorligi qoniqalri 54-55 f% soyim chiqiqmiga ega bazi hollarda 60 % korsatgichgacha chqishi mumkin .Bushev zoti bu zot respublikamizda yani mirzacholda yaratilgan bolib sirdaryo ,Toshkent Farg'ona ,Samarqand va surxandaryo viloyatlari xojaliklarida urchitlmoqda Buzoqchalar tugilganda tirik vazni 26-28 kg ni tashkil etadi novoslar intensive

boqilganda 18 oyligida 380 – 450 kg tirik vazinga yetishi mumkin soyim chiqim 50-54 % tashkil etadi. Hozirgi kunda dunyoda yetishtiriloyatgan bir qancha yangi zotlar bor ularning go'sht va sut berishi darajasi mahalliy zotlarga qaraganada ancha yuqoori va ushbu guruh parodalar bir qancha guruhlarga bolinadi 1=Angliya -shotland ,2-Franco italiya ,3-Amerika ,4 - Osiyo ushbu xorij zotlari kelib chiqishi va moslashuvchanligi hamda chidamliligi hisobiga bir biridan farq qiladi Bugungi kunda Respublikamizda turli paroda zotlar parvarish qilinmoqda ulardan biri Gerford zoti bolib ushbu zotninng kelib chiqishi davri Angliyada sanoat inqilobi davrlariga to'g'ri keladi paydo bo'lgan joyi gerford graflifgi mahalliy mollarni uzoq yillar davomida sarlалash orqali kelib chiqan. Buzoqchalari tug'ilganda 85-90 kg sigirlarning vazni esa 600-650 kg hamda intensive parvarish qilingan buqalar 800 -850 kg vazni tashkil etadi. Amerika Qo'shma Shtatlarida birinchi to'qol ya'ni, shoxsiz buqlar 1-marta 1913 -yil yaratilgan ushbu davrda shoxsiz parvarishlangan Jekeral laqabli buqaning og'irlik vazni 1584 kg Kotmor laqabli buqaning vazni esa 1780 kg teng edi. Yana bir mahsuldorligi yuqori bolgan zotlardan biri SHarolel zoti bolib fransiyaning markaziy qismidagi sharol viloyati hisoblanadi ushbu zot boshqalariga qaraganda tanasining tez osishi va muskulli bo'lishi hamda kam yog' bosishi bilan farq qiladi ushbu zot ham O'zbekistonga keltirilib qora - ola zotli siigirlarni sharolel buqalar bilan qo'shish orqali yaxshi natijalalr olingan Farfona viloyatining buvayda tumanida ushbu zot olingan va chorvachilik ko'rgazmasida namoyish etilgan .

Yana bir sermahsuldor zotlardan biri bu -Qozoqi oqbosh qoramol zoti bo'lib 20-asirning 30-40 yilarida Qozog'iston va Rossiya hozirgi Orenburg va Volgograd viloyatlarida Qozog'iston mahalliy va qisman qalmoq qoramol zoti bilan zavod usulida chatishtirib chiqarilgan .Zot sifatida esa 1950 -yilda rasman tasdiqlanadi .Asosiy husussiyatlari rangi qizil boshi ,ko'kragi ,qorni oyoqlari va duming bazi joylari oq rangda yangi tugilgan buzoqchaalrning vazni 27-30 kg buqalarning vazni esa 800-900 kg gacha boradi boshqa turlarga qaraganda tez osishi bilan farq qiladi .Tabbiy yaylovda boqilgan buqalar 13-18 oyligida vazni 450-470 kg ga yetadi so'yim chiqim 65-67% ni tashkil etadi

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak chorvachilik sohasi nafaqat aholini sifatli go'sht va go'sht mahsulotlari bilan taminlashda ,balki qishloq hududlarida aholing bandligini oshirish ,daromad manbalarini kengaytrish hamda umumiy iqisodiy barqarorlikni taminlashda muhum orin tutadi

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Shavkat Mirziyoyev. “O‘zbekiston Respublikasida chorvachilik tarmog‘ini jadal rivojlantirish va naslchilik ishlarini qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Prezident qarori. – Toshkent, 2019.
2. Xolmirzayev. D., Yunusov. X.B. Chorvachilik mahsulotlarini dastlabki va qayta ishlash texnologiyasi va standartlashtirish. -Toshkent: Ideal press. 2023.
3. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВЕТЕРИНАРИЯ ВА ЧОРВАЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДАВЛАТ ҚЎМИТАСИ ЧОРВАЧИЛИК ВА ПАРРАНДАЧИЛИК ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ. - Тошкент. KOMRON PRESS. 2019.
4. Xalilov. N., Elmurodov. A.A., Mavlonov. B.T., Berdimuratov.E.X. Ozuqa yetishtirish. -Toshkent. Fan ziyosi. 2023.
5. Alijanov. D. Ozuqalarni tayyorlash va saqlash qurilmalari. -Toshkent. “TIQXMMI” MTU. 2023.
6. Otaxonova. O. I. Qoramolchilik mahsulotlarini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish tahlili// “Yoshlar huquqlari: imkoniyatlar va himoya qilish mexanizmlari” Respublika ilmiy-amaliy anjumani. 2024.